Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару 10 гр.

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 4 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Езуіцкая вул. 6, кв. 4.	Прыймо інтэрэсантаў: у Сэкрэтар'яце ТБА—у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі „ „ ад 12—14 г.	Цана падпіскі з дастаўкай поштай:	За год 2 зл. 50 гр.; за паўгоду—1 зл. 35 гр.; за 3 месяцы — 75 грош.; за 1 месяц — 30 грош.

№ 22 (74) Вільня, 14-га верасьня 1935 г. Год 3-ці.

Пасьля выбараў у Сойм.

У дажджлівы дзень—8-га верасьня адбыліся выбары паслоў у польскі Сойм. Па неафіцыяльных дадзеных, якія апублікаваны ў прэсе, можна ўжо прадставіць агульныя вынікі гэтых выбараў. Вынікі гэтыя пацьвярджаюць тое, што мы ўжо раней прадбачылі. Выбрана ўсяго 206 паслоў замест 208 (у Лодзі два паслы не атрымалі вымаганых 10.000 галасоў). На 16.282.347 чалавек, меўшых права голасу, прыймалі ўдзел у выбарах толькі 7.575.681 асоба, што складае 46,5 працэнтаў.

Чым вытлумачыць такую малую колькасьць галасоў?

Як ведама, амаль усе левыя і крайне-правыя групы выбары байкатавалі (не галасавалі). Пэўная частка прэсы тлумачыць ізноў-жа малую колькасьць галасаваўшых няспрыяючымі атмосфэрычнымі варункамі (увесь дзень ішоў дождж).

Бяручы пад увагу выбары ў 1930 г., калі за сьпісак № 1 (BBWR — Беспартыйны Блёк) галасавала 5.292.725 асобаў, мы бачым значны ўзрост проўрадовае групы, які выражаецца прыблізна ў 40 працэнтаў. Трудна сказаць, што выбары выяўляюць сапраўдны ўклад сілаў у дзяржаве. Тым балей гэта можна сказаць аб мінулых выбарах у Сойм. Але цікавы яны, як выяўленьне выразнае зьмены ўнутранае палітыкі Польшчы. Яны паказываюць, што Польшча зрывае, падобна іншым дзяржавам, з папярэдняй шырака-дэмакратычнай сыстэмай кіраваньня і пераходзіць да ўзмацаваньня пазыцыі т. зв. грамадзкай эліты. Польшча ўступае ў пэрыяд элітарызму і таталізму, г. зн., што дзяржаўным жыцьцём павінна кіраваць толькі тая група людзей, якая мае „społeczny" стаж. Ня будзем разглядаць тут тое, ці праводжаны новы дзяржаўна-палітычны лад адаб'ецца карысна ці ад'емна на жыцьці Польскае Рэспублікі. Затрымаемся толькі крыху над пытаньнем, у якім палажэньні апынуцца пры ім Беларусы. Апіраючыся на адбыўшыхся выбарах, можна сказаць, што сучасныя польскія палітыкі ня зьбіраюцца лічыцца з беларускай меншасьцяй, бо-ж у Сойме няма ані воднага пасла-беларуса. Відаць дзяржаўныя кіраўнікі ўважаюць, што Беларусы могуць абыйсьціся і без свайго соймавага прадстаўніцтва, а бараніць нашыя інтарэсы змогуць таксама добра і выбраныя на нашых землях паслы-палякі. Калі гэтак сапраўды шчыра думаюць,—то мыляюцца. Мы пераконаны, што будзе інакш, бо-ж толькі лічаныя адзінкі сярод выбраных паслоў блізкі цікавяцца беларускім пытаньнем, рэшта-ж і надалей будзе ,,рабіць палітыку" на нашых землях, ад якой беларускаму народу пэўне-ж не палягчэе, а Дзяржаве хіба-ж не прынясе карысьці. Ясна, што ад народу, якога правы ігнаруюцца, ня можна вымагаць нейкіх надзвычайных грамадзкіх павіннасьцяў. Гэтага, як ня дзіўна, мусіць і хоча сяньняшняя палітыка Польшчы, пазбаўляючы сваім занятым становішчам да справы беларускага прадстаўніцтва ў Сойме Беларусаў актыўнасьці поўнапраўных грамадзянаў, пакідаючы ім ролю лёяльна-пасыўную.

Такое становішча паказвае, што прыгожы лёзунг аб згодным сужыцьці народаў польскага і беларускага, як «роўны з роўным», застаецца і надалей толькі вэрбальным лёзунгам, абсолютна неправоджаным у жыцьцё.

Хоць выбарная статыстыка і кажа, што на нашых землях быў большы працэнт галасуючых чымсь у іншых акругох, аднак сотні тысячы паляшуцкіх галасоў на Галынскага і яму падобных, якіх Кобрынскі жыхар ніколі ў вочы ня бачыў, хіба-ж не павінны выклікаць ілюзыяў.

З усяго гэтага вынікае, што мы, Беларусы, пазбаўленыя свайго прадстаўніцтва, ня зможам бараніць ня толькі нацыянальныя і соцыяльныя правы на соймавым форуме, але і голасна казаць аб тых крыўдах, якія нас нярaз спаткалі і пэўне-ж яшчэ нярaз спаткаюць. Прыходзіцца яшчэ раз пераканацца ў правільнасьці той думкі, што лічацца толькі з сільнымі і дзеля гэтага нам неабходна з падвоенай энэргіяй узяцца за працу, разьлічаючы на свае ўласныя сілы і скіроўваючы ўвесь свой высілак да падняцьця нашага матэр'яльнага быту і так неабходнай нам асьветы; толькі будучы моцнымі эканамічна і культурна зможам зьдзейсьніць свае ідэалы.

Італьянскія войскі гатовы да збройнага выступленьня.

„Дэйлі Тэлеграф" паведамляе, што 10.000 італьянскіх войскаў напраўлены з Афмары (Эрытрэі) на поўдзень і занялі пазыцыі на фронце даўжынёю ў 64 кілёмэтры.

Паводле вестак „Дэйлі Экспрэсс", прадстаўнік італьянскага ўраду заявіў наступнае:

„*Нашыя войскі гатовы пачаць ваенныя дзеяньні, як толькі скончыцца пэрыяд дажджоў, ня гледзячы на згоду ці нязгоду Лігі Нацыяў.* Нават калі Абісінія пойдзе пры падтрыманьні Лігі Нацыяў на самыя далёкія ўступкі, *мы ўсёж-такі будзем змушаны заняць нашымі войскамі абісінскую тэрыторыю. Ніякая згода не задаволіць нас без ваеннай акупацыі. Мы пашлем войска ў Абісінію, як толькі зможам і ніхто нас не паўстрымае.*

Корэспондэнт „Бэрлінэр Тагэблятту" паведамляе з Адзіс-Абэбы, што тамтэйшыя палітычныя колы цьвердзяць, быццам ваенныя выступленьні італьянцаў пачнуцца 24 верасьня г. г.

Колектыўны мандат над Абісініяй.

Апошнімі днямі італа-абісінскі конфлікт ізноў разглядаўся на Радзе Лігі Нацыяў. Пакуль што абрады кончыліся тым, што Рада Лігі выбрала камісію з 5 дзяржаваў, якой і перадала вырашэньне гэтага конфлікту. У камісію 5-ёх увайшла таксама і Польшча.

„Таймс" паведамляе з Жэнэвы, што брытанская дэлегацыя высунула прапазыку ўстанаўленьня колектыўнага мандату Лігі над Абісініяй. Газэта цьвердзіць, што ў сучасны момант яшчэ не магчыма акрэсьліць, якую форму будзе мець гэты мандат, г. зн. ці будзе ён праводзіцца ў жыцьцё беспасярэдня Радаю Лігі пры помачы вярхоўнага камісара і офіцыяльных прадстаўнікоў, або будзе падзеляны між дзяржавамі, падпісаўшымі трактат 1906 году і выступаючымі ад імя Лігі Нацыяў. Адзінай засьцярогай Брытаніі ў зрэалізаваньні гэтай концэпцыі зьяўляецца дабравольная згода Абісініі на ўстанаўленьне такога мандату.

Адказ Нэгуса.

Корэспондэнт Рэйтэра паведамляе з Адзіс-Абэбы, што абісінскі імпэратар і надалей займае пазыцыю поўнай незалежнасьці свайго краю і ніколі ня згодзіцца ні на колектыўны мандат, ні на італьянскі пратэктарат, і не дапусьціць павялічэньня атрадаў міжнароднай камісіі.

Італа-нямецкае збліжэньне.

З Жэнэвы паведамляюць, што прыбыўшыя туды замежныя журналісты падчырківаюць жэнэўскія настроі, якія дыхаюць атмосфэрай італа-абісінскага конфлікту. Сымпатыі да Абісініі ў сяброў Лігі Нацыяў абасноўваюцца, галоўным чынам, на варожасьці да фашыстоўскага ладу, як антыдэмакратычнага.

Італія разумее, што яна ня можа разьлічаць на падтрыманьне з боку дэмократычных, парлямэнтарных дзяржаваў і гэтым тлумачыцца нахіл рымскай дыплёматыі ў старану Бэрліна. Італа-нямецкае збліжэньне асабліва яскрава выявілася пры ўручэньні канцлеру Гітлеру граматы новым паслом Італіі — Аттоліко. Як пасол, так і сам Гітлер падчыркнулі „супольнасьць ідэалаў фашыстоўскіх і нацыянал-соцыялістычных". Трэба зазначыць, што Гітлер асабіста прасіў Аттоліко прыняць учасьце ў нюрэнбэргскім нацыянал-соцыялістычным кангрэсе і што з усіх вялікіх дзяржаваў толькі Італія запрошана на гэты зьезд.

Італа-нямецкае збліжэньне моцна ўстрывожыла французскую дэлегацыю ў Жэнэве.

Італія і яе ўваружаныя сілы.

За апошні час палітыка Муссоліняга робіцца такой актыўнай, што ня толькі Эўропа, але і ўвесь сьвет зьвяртае ўсё больш увагі на Італію. Насьпяваючая вайна з Абісініяй, пэўне, не абмяжуецца Афрыкай і выкліча нямінуча новую сусьветную разьню.

Муссоліні — чалавек з моцнай воляй і вялікай энэргіяй. Ён прайшоў, як кажуць, „агонь і ваду" Некалі быў сацыялістам-бунтаўшчыком, рыхтаваў паўстаньне супроць свайго караля (цяперашняга караля Італіі), быў рэдактарам сацыялістычнай газэты „Аванті" („Наперад"). Высланы з Італіі, як небясьпечны бунтаўшчык, не затрымаўся даўжэй у Швайцарыі і быў адтуль высланы.

Усё гэта не пашкодзіла, 13 год таму назад, таму ж самаму Муссоліняму пайсьці на Рым, скінуць урад і па сяньняшні дзень падыктатарску кіраваць дзяржавай, якая праўна зьяўляецца парлямэнтарным каралеўствам, на чале якога стаіць кароль Віктар-Эмануіл. Ад часу перавароту Італія паступова робіць усё большыя ўплывы на балканскую палітыку, а за апошнія гады і на эўрапэйскую палітыку наагул.

Італія займае абшар звыш трохсот тысячаў квадратных кілямэтраў (трохі меншы ад абшару Польшчы) і мае звыш 42 мільёнаў жыхароў, з якіх нацыянальных меншасьцяў каля паўтара працэнту (на тысячу 16 чалавек). Чыгункаў Італія мае 15 тысячаў 887 кілямэтраў. Тарговы флёт Італіі складаецца з 1205 караблёў, якія маюць тры мільёны 415 тысячаў тоннажу. Дзяржаўны бюджэт Італіі раўняецца 36 мільярдам і 740 мільёнам ліраў (1 ліра прыблізна 50 гр.). Сталіца Італіі-Рым мае звыш 1 мільёна жыхароў, з якіх каля 400 тысячаў жыдоў. Апрача Рыму ў Італіі ёсьць яшчэ некалькі вялікіх гарадоў—Нэаполь і Мілан маюць па 1 мільёну жыхароў, Гэнуя і Турын маюць па 600 тысячаў жыхароў.

Да Італіі ў сучасны мамэнт належыць 14 астравоў у Эгэйскім моры з насельніцтвам 114 тысячаў чалавек і наступныя калёніі ў Афрыцы: Эрытрэя з абшарам 117 тысячаў 676 квадратных кілямэтраў і насельніцтвам 446 тысячаў чалавек, Сомалі—658 тысячаў квадратных кілямэтраў з насельніцтвам звыш 1 мільёна, Лівія — паўтара

мільёна квадр. кілямэтраў з насельніцтвам 881 тысяча 500 чалавек. Фашыстоўская партыя ў Італіі налічвае каля 2 х мільёнаў сяброў.

Вайсковая павіннасьць у Італіі агульная, срок службы ў войску—паўтара года.

У часе міру армія складаецца з 17 тысячаў 700 афіцэраў і 283 тысячаў салдат, ды акром таго 32 тысячы войска паветранага флёту.

У сучасны мамэнт мабілізавана каля 700 тыс. чалавек і войска дасягае 1 мільёна чалавек, з якіх звыш 200 тысячаў чалавек перавезена ў Афрыканскія калёніі супроць Абісініі. Разам з войскам у Афрыку перавезена шмат аружжа, абмундзіраваньня ды правіянту для войска.

Войска Італіі складаецца з 4-х арміяў, у якія ўваходзіць 11 армейскіх корпусаў, 30 пяхотных дывізіяў (па 3 палкі ў кожнай), 3 горныя брыгады (па 3 палкі), 12 кавалерыйскіх і 12 бэрсальерскіх палкоў.

Нядаўна сфарміравана 6 паветраных дывізіёнаў.

Усяго войска налічвае 321 батальён пяхоты, 48 эскадронаў кавалерыі, 355 батарэяў, апрача таго пры мабілізацыі паўстае яшчэ 120 батарэяў. Цяжкіх гарматаў налічваецца 128, паветраных аддзелаў 142, якія складаюцца з 2 тысячаў 300 самалётаў. Фашыстоўская міліцыя ў часе міру мае 23 тысячы 300 афіцэраў і 269 тысячаў салдат, якія складаюць 111 легіёнаў.

На час вайны можа быць змабілізавана 5 мільёнаў 140 тысячаў 300 чалавек.

Вайсковы флёт Італіі складаецца з 4-х лінейных караблёў, 24 х крэйсераў, 85 мінаносцаў і 43 падводных лодак. У флёце служыць 2 тысячы 300 афіцэраў і 45 тысячаў матросаў. *К.*

(Працяг будзе).

Непакой у Ліцьве.

Пад такім загалоўкам зьмешчаны ў „Газэце Польскай" артыкул, у якім аўтар, Т. Катэльбах, добра апісвае сучаснае палажэньне ў Ліцьве. Паводле яго слоў, сялянскія забурэньні ў Сувальшчыне ня маюць характару „кароткіх незадаваленьняў", якія паўстаюць раптоўна і нечакана, і хоць звычайна цягнуць за сабою ахвяры, таксама раптоўна і хутка праходзяць. Ад пэўнага часу з розных паветаў Сувальшчыны: вылкавышкоўскага, марыямпольскага і шакіёўскага надыходзілі трывожныя весткі. Чулася аб усьцяж узрастаючым незадаваленьні землярobаў,каторыя зьбіраюцца, дыскутуюць, пагражаюць і высылаюць дэлегацыі ў Коўню.

Людзі, ведаючыя добра рэгіянальныя літоўскія абставіны, ківалі галавою. Гэтае незадаваленьне Сувальшчыны з розных прычын заслугоўвае на ўвагу. Трэба памятаць, што якраз у Сувальшчыне знайшоў перад захапленьнем улады найвялікшую апору малы тагды і яшчэ слабы рух „таўцінінкаў", ці інакш „нацыяналістаў".

Паўночная Сувальшчына адыграла ў нацыянальным і дзяржаўным адраджэньні Літвы вельмі важную ролю. Люднасьць, пражываючая на гэтым абшары, прадстаўляе сабою цесна-злучаную, нацыянальна сьвядомую масу заможнага літоўскага сялянства, на каторую амаль зусім ня мелі ўплыву нялічныя тут польскія двары; вытварыла яна аднаго з „найчысьцейшых" літоўскіх тыпаў. „Сувалкеціс" гардзіцца тым,што захаваў у самай чыстай форме літоўскі язык. Найкультуральнейшы элемэнт заможнага сялянства ўсяе Літвы даў адраджаючайся Літве хіба што найвялікшы працэнт інтэлігенцыі, каторую сяньня можна ўсюды спаткаць: у вольных прафэсіях, дзяржаўнай адміністрацыі, войску. Урэшце яшчэ адзін важны факт: Сувальшчына граніčыць з Усходняй Прусіяй, а на яе абшарах, асабліва ў вылкавышкоўскім павеце, знаходзіцца даволі значная колькасьць нямецкае нацыянальнае меншасьці. Сувальскія Ліцьвіны здаўна прызвычаіліся да суседзкіх адносінаў з Немцамі, мелі з імі гандлёвыя зносіны і на гэтым добра зараблялі. Маючы ўплывы ў Коўні атрымоўвалі лягчэй крэдыты, якія ўкладалі ў свае гаспадаркі. Тымчасам гаспадарчы крызыс у Ліцьве, які ўжо ад 2 гадоў усьцяж павялічваецца, ударыў і па іх кішані. Гаспадарчыя рэпрэсіі Нямеччыны ў адносінах да Літвы (у сувязі з Клайпэдзкім конфліктам) у постаці экспартовых аграніčэньняў, нават у малым грані́чным руху, адбіліся можа найбольш на сувальскім вокрузе. Нічога таму дзіўнага, што на гэтым абшары і можна было найлягчэй кінуць лёзунгі, што прычынай усяе бяды, якая спала на землярobаў, — зьяўляюцца дрэнныя нямецка-літоўскія адносіны. Лёзунгі гэтыя быццам можна было пачуць сярод атакуючага паліцыю натаўпу сувальскіх сялян, якіх, паводле ўрадовага камунікату падбуралі заграніčныя агенты" і „правакатары".

Але, ці запраўды можна — піша далей корэспондэнт „Польскае Газэты" — усю віну за шкодныя для Літвы фэрмэнт скінуць выключна на заграніцу, а крыніцы сувальскіх забурэньняў шукаць у гаспадарчым незадаваленьні сялян, дамагаючыхся падвышэньня цэнаў на жыта ці пшаніцы?

Можна так пісаць, можна заклікаць насельніцтва, каб асьцерагалася чужых агентаў, або тлумачыць сялянам, што нават палепшаньне адносінаў з Немцамі ня прынясе чаканай звыжкі цэнаў і што ў параўнаньні з іншымі краямі палажэньне літоўскага землярobа куды лепшае. Аднак гэтага за мала. Прычыны апошніх зьявішчаў куды глыбейшыя.

Варты ўвагі факт, што ў той самы час, калі з Сувальшчыны надыходзілі грозныя бурчэньні, у тыднёвіку „Нова Ромува" зьявіўся артыкул, прысьвечаны самааналізе літоўскага нутра. Напісаў яго адзін з найздальнейшых публіцыстаў малодшага пакаленьня, рэдактар гэтага-ж тыднёвіка — І. Кэлёціс. Гэрольд новае ідэолёгіі прызнае ў сваім артыкуле, што інтрыгі, эгоізм і партыйніцтва „нішчаць бязьмаласна ўсе нашыя лятуценьні і высылкі, скіраваныя да зьдзейсьненьня нацыянальнай еднасьці". Усё затрымалася на паўдарозе... „Нашае ўнутранае жыцьцё — піша Кэлёціс—стаецца штораз больш манатонным і ўступчывым: бяз вялікшых змаганьняў, але і без багатага ў рэзультаты пакою; жыцьцё, якое ня творыць ані гісторыі, ані адкрывае новых гарызонтаў. Усе важнейшыя пытаньні адкладаюцца і шмат якія актуальныя справы не вырашаюцца. Актыўнасьць старых палітычных групаў стала змяншацца, а рухі моладзі тонуць у песымізьме, ня могуць выбіцца, ані ажывіць шырокіх грамадзкіх масаў." — Аўтар называе цяперашняе жыцьцё, поўнае хістаньняў і топтаньня на адным месцы — паступовым гніцьцём. Хацеў бы адчыніць вокны і ачысьціць атмосфэру, затручаную кар'еровічамі і опортуністамі, якія кідаюць балота на ўсіх здальнейшых і сьветлых людзей, — мальвэрсантамі і злодзеямі, каторыя займаюць ганаровыя месцы ў грамадзянстве і ўрэшце ўзаемнай заздрасьцяй, каторае пажырае народны арганізм.

У часе, калі хваля новага непакою праходзіць праз Літву, такая шчырая самааналіза вельмі важная. Даказвае яна, што прычынамі гэтага непакою зьяўляюцца ня толькі цэны жыта ці пшаніцы, або „правакатары" немцы і камуністы; шукаць іх трэба таксама ў грамадзянскіх хваробах, аслабляючых арганізм адроджанага народу і дзяржавы. — *М.*

Бальшавізм на ідэйным пераломе.

У канцы ліпня сёлетняга году сабраўся ў Маскве VII зьезд „Камуністычнага Інтэрнацыяналу, або ў скарочаньні камінтэрну. Заўсёды добра паінфармованы аб савецкіх справах маскоўскі корэспондэнт варшаўскае „Gazety Polskiej" п. Отмар у артыкуле „*Ідэйны крызыс камінтэрну*" гэтак апісвае гэты зьезд:

— Урачыста адкрыты 25 ліпня VII конгрэс Камінтэрну адбываецца пад знакам нябывалых супярэчнасьцяў. З сажнёвых прамоваў дэлегатаў 65 цёх камуністычных партыяў паасобных краінаў, можна, праўду кажучы, выводзіць усё, што каму падабаецца. У паводцы рэвалюцыйнага красамоўства немагчыма дашукацца якога-небудзь сэнсу, бо кожная наступная фраза, якая падае з конгрэсовае трыбуны, звычайна пярэчыць папярэдняй.

Пакуль што, шмат лягчэй можна здэфініяваць агульны *тон*, у якім ідуць конгрэсовыя паседжаньні, а тон гэты — бязумоўна — *пэсымістычны*, ня гледзячы на сакрамэнтальныя заклецці, з выражаньнем веры ў „няўхільную перамогу сусьветнае рэвалюцыі", якія заклецці зьяўляюцца традыцыйным закончаньнем усіх прамоваў.

Каб зразумець гэты вельмі заблутаны настраёва-праграмны клубок, укрыты ў супэр-дыялектычных блытанінах, трэба падмаляваць фон сытуацыі, у якой адбываецца VII конгрэс Камінтэрну, скліканы пасьля больш як сямёхгадовага перарыву (апошні VI конгрэс меў месца паміж 17 ліпня і 1 верасьня 1928 году).

Вось-жа цяперашні зьезд адбываецца бязумоўна ў атмосфэры глыбокага ідэйнага крызысу, значна глыбейшага сярод заграніčных камуністычных партыяў, як у радох партыі, што кіруе Савецкім Саюзам. Сьвет працы на Захадзе, ня гледзячы на „жорсткую" фашыстоўскую ўладу", што існуе, паводле конгрэсовае тэрміналёгіі, ня мае, ў некаторых краінах, ані мазгоў, ані вуснаў, замкнёных на замок, а таксама і сябры заграніčных камуністычных партыяў не зьяўляюцца цалкам, у матар'яльным сэнсе, ўзалежненымі ад рэжыму, які пануе ў Расеі; а калі яны не прабываюць у характары палітычных эмігрантаў у Савецкім Саюзе, дык нельга нават датарнавацца да іх, як правіла, пераконвальнага аргумэнту ў постаці кары сьмерці, вастрогу або ссылкі.

Лева-камуністычныя(троцкіцка-

Дзяўчына.

(Расказ безработнага).

(Глядзі № 21 „Роднага Краю").

— Што? чаго ты? нашто-ж так насмактаўся гарэлкі? Табе нядобра?...

— Не! мне вельмі добра. Нашто маніць? Я хачу цябе... прыціснуць да грудзей сваіх, выпіць цябе ўсю...

Схапіла рукамі за галаву маю, павярнула да свайго твару, утаропіла свае ясныя вочы ў мой мутны твар...

— Фэ! які бясcорамны пагляд! які ты мягкі ўвесь! З гэтых п'яных вачэй выглядае стрыбожаны самацоўскі чорцік! Усе вы гэткія!...

— Чаму ўсе? Які сорам, калі я словамі выказаў табе сваё пачуцьцё? Ці яно зьневажае цябе?...

— Ня сьмей!—перабівае Верка.—Маўчы! Нехай чорцік засьне. Вось гэтак

Пацягнула мяне за галаву ўніз. Палажыла сабе на калены. Точаною, поўненькою рукою гладзіць валасы. Сэрца маё гатова выляцець з грудзей, цесна яму.

— Верка!—шапчу я далей, заплюшчыўшы вочы, — няўжо-ж ты дасюль яшчэ нявінная?...

— Ух, які гадкі!

Адпіхае маю галаву, адвароцваецца бокам, надуўшы свае чырвоныя губкі.

— Я п'яны? так! Але не ад гарэлкі... Я п'яны ад цябе, Верка! ад усяе гэтае п'янае ночы! Ня злуй на мяне...

— Дураньчык ты! Пра што пытаешся? Дзе тая, дурная, што зараз табе і адкажа? А, помніш, казаў, што паважаеш мяне?

— Паважаю і не хачу нічога проці твае волі.

— Добра! дык і сьціхні. Дай пацалую цябе ў лоб. Вось так! Нявінны пацалунак, разумееш?...

Мягкія дзявочыя вусны датыкаюцца да майго лоба. Яны крыху дрыжаць. Адарваўшыся, шапчуць:

— Ажаніся са мной...

Раптам цьверазею... Мазгі, як у трасцы... Вось як?!... Сказаць... абяцаць і яна мая... цяпер... зараз... О, чаму яе чыстая душа не асаджана ў цудоўнае цела Зінкі?!...

Віхрасты бег маіх думак перарывае ціхі, дакорлівы голас Веркі:

— Чаго маўчыш?... Ага!... Трусі... баішся жыцьця?

Схіліліся над маім тварам. Грудзі яе ходзяць хвалямі. Строга, пытліва прашывае мяне вачыма. Дзьве буйныя, як боб, сьлязіны скаціліся мне на твар з гэтых вачэй. Маўчу. Кусаю сябе за губы...

І неяк інакай застукацела сэрца: неяк баліць яно, ціхае і нявымоўна шкадуе... Як шалёны, цалую Верку ў вочы, п'ю сьлёзы яе. Перапрашаю:

— Даруй мне, бедненькая! Ня плач! Ня трэба... няма чаго...

— Пакінь! Мужчынай будзь! Эх, ты—эгоісты!... Прысягні мне, што больш ніколі не будзеш гэткім п'яным... кінь піць!

— Сьмешная рэч... Ці-ж я п'яніца?—пытаюся так сабе.

— Наравісты, як асёл! Пойдзем да хаты. Годзі ўжо!

Праз сонную начную імглу мы моўчкі ішлі да Верчынай кватэры. Я трымаў яе пад руку, чуючы, як часам моцна ўздрыгвалася яна ўсім целам. У роце ў мяне зьявілася смага, губы засыхалі... Шагі нашыя нявольна часьцелі...

Вось і яе пакоік. Цалую яе ў руку. Душа рвецца хутчэй уцячы. Верка пакручвае ключ у дзьвярах. Аглядаецца. Вусны яе шэпчуць:

— Ну, пацалуй мяне... спакойнай ночы!

Абнімаю яе... стаю на месцы... Ціхія шагі... ужо там — у пакоі... Адчыняецца вакно...

— Верка, дай мне вады!

Мігам выпіваю шклянку. Працу шэпча... П'ю...

— Дзякую табе, Верка!

— Дурненькі, за што?

— Як за што?... За воду і за... сьлёзы. Бывай!...

V.

Назаўтра я раненька напісаў Верцы пісьмо. Чуў нейкі лёгкі сорам, быццам віну якую. Выказаў гэта на паперы:

Даражэнькая!

Дзякую, што ўчора ты ўмела стрымаць мой п'яны бздлячы парыў. Веру, што ты мне даруеш усё гэта. Неяк соромна паказвацца табе на вочы і, дзеля гэтага, мусі няхутка цябе ўбачу. Вельмі шкада, што не магу назваць цябе сваёю, нават цяпер, зусім цьвярозы... ніколі! Даруй мне за маю шчырасьць... Ад першай цябе я пачуў учора словы шчасьця, якія захаваю чыстымі ў душы маёй на ўсё жыцьцё. Ня кожнаму ўдаецца пачуць гэта. Я горды, я шчасьлівы! Дзякую табе! Ты вечна будзеш жыць у маёй памяці...

Цераз пяць дзён ад Веркі прышоў кароткі адказ:

Мой бедны хлопчык!

Хоць... які ты *мой?*... Але ўсё роўна. Прыдзі сягоньня, якнайхутчэй. Я гэткая няшчасная. Прыходзь. Раскажу шмат цікавага. А за той вечар я ні маю чаго даравацьь

зіноўеўскія) цячэньні не далі сябе да гэтага часу выцерабіць нават і ў савецкіх варунках, у варунках омні;потэнцыі паліцэйска-адміністрацыйнага апарату. „Замаскованых ворагаў партыі" ўвесь час яшчэ вельмі часта выкрываюць, нярaз на вельмі адказных становішчах. Я што-ж, у гэткім разе, заграніцай! Ня зробім вельмі вялікага перaўвялічэньня, калі скажам, што троцкізм зусім разрэзаў на палову камуністычны рух па-за граніцамі Савецкага Саюзу, там, дзе адзіная рэпрэсій для „упорлівых" ці „гэрэтыкоў" ёсьць выключэньне з партыйных радоў без далейшых пасьледзтваў карна-адміністрацыйнага характару, неадлучных у гэткіх самых выпадках у адношаньні да сяброў ВКП (б).

Дык і ў кожнай, блізка што, краіне мы бачым (легальную ці нелегальную) камуністычную партыю, разьбітую на „сталінцаў" і „троцкістых", якія вядуць паміж сабою заўзятую барацьбу, што даходзіць нярaз да публічных баёў, або забойстваў з-за вугла. У некаторых краінах, апрача гэтага, істнуюць адценкі камунізму нацыяналістычнага і нават антысавецкага характару („нацыяналь-камуністыя" ў Грэцыі, г. зв. „маўрэроўцы" ў Польшчы).

У гэткіх варунках можна было-б, уласна кажучы, пачаць гаварыць аб магчымасьці стварэньня „чацьвёртага інтэрнацыяналу"... камуністычнага і... працісавецкага характару...

П. Отмар думае, што „гэткі „інтэрнацыянал"бязумоўна стварыўся-б, калі-б, пасьля забойства Сяргея Кірава, Каменеў і Зіноўеў, былі засуджаны не на доўгалетні вастрог, а на ўзор Троцкага, на выгнаньне з граніцаў Савецкага Саюзу"...

— Апрача таго, — піша п. Отмар, — насупроць закляцьцям конгрэсовых аратараў „дасягненьні соцыялістычнага будаўніцтва ў СССР" ніякага „рэвалюцыйнага" ўплыву на загранічны пролетарыят на робяць. Сярэдні месячны заробак у СССР, у „суме 37 з паловаю злотых (пераводзячы на цану хлеба) ня мае сілы „зрэвалюцыянізаваць" нават і безработнага.

Эксплёатацыя тутэйшага (маскоўскага-Рэд.) сьвету працы, якая адбываецца пад высокімі лёзунгамі на карысьць шматмільённае бюракратыі, ясная справа, небагацеючай індывідуальна, у сэнсэ капіталізацыі, але *куды шмат лепш жывучай* за эксплёатаваныя масы, пачынае выклікаць скрытыя абурваньні нават у Саветах. Недарма „Праўда" за 30 лініі заклікае да паважаньня савецкіх вураднікаў,

Што казаў Ленін італьянцу?

Нядаўна ў Рыме выйшла кніга італьянскага пісьменьніка і публіцыстага Джыованьні Папіні. Аўтар дае ў ёй нязвычайна цікавыя характарыстыкі шмат якіх выдатных дзеячоў нашага часу. Асабліва цікава расказаная Папіні гутарка яго з Леніным у 1922 годзе. Ленін быў ужо хворы тады сваею

страшнаю хваробаю, якая давяла яго да дамавіны.

— Мне спатрэбіўся блізка што цэлы месяц,—расказвае Папіні, — але нарэшце такі ўдалося дабіцца сустрэчы з Леніным. Я езьдзіў у Расею толькі дзеля таго, каб пазнаёміцца з гэтым чалавекам. Трапіць да Леніна мне каштавала каля 20-цёх тысяч даляраў, якія я патраціў на падаркі жонкам народных камісараў, на хабары і „на чай" дробным сошкам — чэкістым ды чырвонаармейцам і г. д. але я не шкадую гэтых грошай.

Мне казалі, што Уладымер Ільліч хворы, што апрача сваіх блізкіх ён нікога ня прымае, што жыве ён ужо не ў Маскве, а ў Горках, у старым шляхоцкім двары. У пятніцу, увечары, апошнія перашкоды былі ўхілены і я праз тэлефон даведаўся, што ў нядзелю мяне чакаюць...

Сустрэла мяне жонка Леніна, тоўстая маўклівая жанчына. Ленін, сядзеў на маленькай вэрандзе, калі я стала. Ён зрабіў на мяне ўражаньне засуджанага, катораму пазволена пражыць у спакоі мінуты жыцьця. Знаёмая галава мангольскага тыпу здавалася як быццам зьлепленаю з старога сухога сыра, — уся высушаная, але ўсё-ж такі мягкая. Паміж губамі брудная колеру выступалу зламешчы рад зубоў. Шырокае цемя, нібы высечанае з лобнае косьці нейкага дапатопнага чудовішча, прыпамінала чэрап барбара. Насьмешлівыя, інквізытарскія вочкі хаваліся ў пачырванелых павеках. Рукі гулялі сярэбраным карандашом; іх схудзеласьць прадказвала сьмерць. Ніколі не забудуся аб яго вушох—колеру старое сланёвае косьці, моцна растапыраных, быццам перад вялікаю цішынёю яны хацелі урваць яшчэ апошнія гукі гэтага сьвету.

Першыя мінуты гутаркі былі вельмі нацягненымі. Ленін стараўся разгадаць мяне, але з гэткім зьбянтэжаным выглядам, быццам спаўняў абавязак, які яго ані ўжо ня цікавіў. А я перад гэтаю стомленаю, шафранна-жоўтаю маскаю згубіў усю адвагу і ня мог задаваць пытаньняў. Я прамармытаў аб тым, як я зьдзіўлены тою „вялікаю" справаю, якую ён зрабіў у Расеі. І раптам яго паўжывы твар забараўніўся страшэннымі зморшчкамі, што, як відаць, павінна было азначаць саркастычную усьмешку.

— Ды што вы? Гэта-ж усё было гатова!—выгукнуў Ленін. — Усё было гатова раней, чымсь мы

называючы іх „разумова працуючымі пролетарамі" і закідаючы жыхаром выразна няпрыхільныя да іх адносіны.

Побач з вышэйназваным соцыяльным фонам, істнуюць яшчэ матывы чыста палітычныя, што кідаюць панурыя цені на салю паседжаньняў Саюзнага Дому, у якой адбываецца конгрэс.

Найважнейшая справа гэта што раз, дык выразьнейшая супярэчнасьць паміж велікадзяржаўною палітыкаю Савецкага Саюзу і інтарэсамі сусьветнае рэвалюцыі...

Ваенныя саюзы, зробленыя Савецкім Саюзам з параю дзяржаваў капіталістычнага ладу, вялікалі ў загранічных камуністычных асяродзьдзях гучныя закіды на тэму „здрады рэвалюцыі"...

Нарэшце, калі герой лейпцыгскага працэсу, Юры Дімітраў, пачаў характарызаваць поступы „фашызацыі" на Захадзе і стаў вылічваць: мілітарызацыю нацыянальнай гаспадаркі, што раз, дык большы ўплыў дзяржавы на паасобныя галіны прадукцыі, растучыя правы што раз, дык шырэй разбудоўванае бюракратыі, паступеннае пазбаўленьне сьвету працы раду палітычных правоў, а іменна — права забастовак, дык-жа ж у галаве зусім бескрытычнага слухача павінна была паўстаць думка: „то-ж усё тое, што закідае Дімітраў паасобным дзяржавам на Захадзе, мы маем у Савецкім Саюзе ў куды больш дасканальнай і закончанай форме"... Я трэба зазначыць, што тутэйшыя палітыкі нячувана абураюцца, калі савецкі лад азначыць, як „чырвоны" фашызм", якім ён ёсьць *бяссумлiўна*, як гэта відаць хоць-бы з вышэйпрыведзеных выvадаў Дімітрава.

Усё гэта, — заключае п. Отмар, — робіць вельмі перамоглівы уплыў на трагікамічную часам атмосфэру паседжаньняў VII конгрэсу Камінтэрну, атмосфэру, што сьведчыць, перш за ўсё, аб надзвычайна глыбокім ідэйным крызысе, які агартае міжнародны камуністычны рух. Гэта ёсьць зьявішча вельмі зразумелае і толькі прыходзіцца дзівіцца, што яно выявілася параўнаўча гэтак позна.

прыйшлі. Чужаземцы і дурні думаюць, што надыйшло нешта новае. Памылка засьлепленых мяшчан. Бальшавікі толькі ўжылі рэжым, адзіна магчымы для расейскага народу. Нельга апанаваць мільёнаў зьвяр'я бяз палкі, шпіёнства, тайнае паліцыі, шыбеніцы, ваенна-палявых судоў, вастрогаў і пытак... Дзевяцьдзесят восем процантаў жыхароў ад зьмены рэжыму атрымалі ня так ужо і шмат, але гэта якраз і ёсьць тое, што трэба, чаго я хачу і што, у канцы ўсяго, зусім няўхільнае..

— Ну, а Маркс, а прогрэс і ўсё іншае?—спытаўся я.

Ленін паглядзеў на мяне са зьдзіўленьнем, быццам з жахам.

— Вам, упыльвоваму чалавеку і чужаземцу,—адказаў ён,—я магу сказаць усё. Маркс вучыў нас чыста фікцыйнае інструмэнтальна-утылітарнае цэннасьці тэорыяў. Я быў змушаны, у імя свае мэты, выкарыстаць камуністычную ідэолёгію. У іншай краіне і ў іншыя часы я скарыстаў-бы іншую ідэолёгію. Маркс быў нязвычайна тыповы буржуй. Расейская рэвалюцыя — гэта поўнае запярэчаньне прароцтвам К. Маркса. Якраз там, дзе блізка што і ня было буржуазіі,—якраз там перамог камунізм... Людзі — гэта трусьлівыя дзікары. А таму, што дзікары падобныя да праступнікаў, дык найвышэйшым ідэалам кожнае ўлады павінна быць стварэньне ў краі вастрогу для ўсіх. Жыцьцё ў вастрогах для сярэдніх людзей — найвыгаднейшае; яны ня вольныя, затое збаўленыя ад небясьпекі і адказнасьці, а жывуць у гэткіх варунках, што ня могуць зрабіць нічога благога. Іншыя думаюць за іх і загадваюць, а яны працуюць фізычна, але адпачываюць душою. Яны ведаюць, што ў іх заусёды будзе і стол і страха над галавою і не хварэюць клопатамі свабоднага чалавека аб будным хлебе і хаце. Маё лятуценьне—абярнуць Расею ў вялізарны вастрог...

Ленін неспадзявана змоўк і заглядзеўся на рысунак, ляжаўшы перад ім на стале.

Я адважыўся выступіць з пытаньнем: „А сяляне?"

Ненавіджу сялян,—адказаў Ленін з агідлівасьцю.—Ненавіджу мужыка, ідэалізаванага разьмяклым заходнікам Тургеневым і двудушнікам Толстым. Мужыкі прадстаўляюць сабою ўсё тое, што я ненавіджу: нашу мінуўшчыну, веру і расколы, рэлігійную памылку і ручную працу. Цярплю іх і нават гладжу, але ненавіджу. Хацеў-бы, каб яны загінулі ўсе да апошняга... Спадзяюся, што мы дасягнём кармленьня прадуктамі,

---

табе. Ты нічога благога не зрабіў. Вінавата гарэлка. Яна растрывожыла твае жалезнае здароўе—вось і ўсё.

Лячу да яе. Не знаходжу на месцы яе працы. Нейкая незнаёмая маладая жанчына кажа мне, што Верка крыху нездаровая, адпачывае.

Стукаю ў знаёмае вакно. Пакавяаецца стомлены, неспакойны твар Веркі.

— Які ты добры, што прыйшоў! Маю шмат чаго сказаць табе. Можа, што парадзіш. Заходзь...

Заходжу ў яе чысценькі пакоік. Верка пачынае расказваць:

— Бачыш, тут усюды відаць маленькі непарадак. Бура была. Учора ўсю ноч я была на вясельлі. Адна знаёмая работніца выходзіла замуж за невялічкага вураднікa. Ад няспаных ночы, з раніцы, страшэнна балела мая дурная галава. Гаспадыня замяніла мяне ў крамцы. Добрая яна. А муж гэткі нягоднік! Гэта-ж толькі чатыры месяцы прайшло, як яны пажаніліся! Я лягла тут адпачыць на канапе. Пачала драмаць. Раптам чую: нехта абхапіў мяне рукамі і цалуе ў вусны. Думала, што сьню гэта. Расплюшчыла вочы, аж гэта мой гаспадар! Абнімае яшчэ мацней і ня выпушчае мяне з рук. Запушчаю свае ногці ў яго прыгожы, але бяссорамны твар. Ён крыкнуў ад болю і адскочыў ад

мяне Шпургаю ў яго гліпянымі статуэткамі, кнігамі і ўсім, што пападае ў рукі. Адна статуэтка праляцела над галавой яго і разьбіла люстра. Бачыш! Вось і ўся мая бяда... Але ад жонкі ён дастаў на гарэхі яшчэ болей. Уцёк недзе з хаты. Мне гэтак цяжка на сэрцы. Сама ня ведаю, што рабіць. Не хачу больш тут жыць. А дзе пайсьці? За што наваць іншы пакоік? Нашто я на сьвет прыйшла жанчынаю? Вось мы равесьнікі з табой, а ты зарабляеш у некалькі разоў больш за мяне, бо ты мужчына... Як я цяпер буду жыць? Дзе знайду гэткі танны куток? Дый калі маю шукаць яго? Мая праца адбірае ў мяне ўвесь Божы дзень. Як сірата, я тут...

Сьлёзы перарвалі яе сумныя словы. Я ўважна слухаў, а ў галаве ўжо насьпела простае рашэньне: вымаю з кішаня ключ ад свайго пакою, падаю Верцы і кажу:

— Перабірайся ў мой небагаты пакой. А я пару дзён пабуду ў прыяцеля. Ёсьць гэткі ў мяне. Завуць яго Камарэвіч. Месяц назад, як ажаніўся. Пагавару з ім. Можа гэта маладая пара і згодзіцца прытуліць цябе ў сваёй кватэры. Там ня страшна. Камарэвіч—дужы, як леў, пакорны, як цялё, а ў жонцы закаханы з галавою...

— Чым я падзякую табе? — сказала Верка, выціраючы сьлёзы.

— Тым, што зараз-жа спакуеш

свае рэчы і выберашся адсюль. Удзень я буду прабываць у сваім пакоі, а ўночы—ён твой... Вось даяжчы на працу заўтра, ключ пакінь у стоража—я з ім пагавару. Скажу, што да мяне прыехала сястра. Не надоўга...

— Добра! — адказала на гэта Верка і пачала зьбіраць у чамадан свае небагатыя клункі.

Яна прабыла ў маім пакоі чатыры дні. Адна. У першы дзень, калі я зайшоў у свой пакой, пасьля яе начлегу, дык адразу заўважыў, што ўсюды нахадзіла руплівая жаночая рука. Зваленыя раней у кучу, кнігі зложаны былі роўненька. Чыста павыціраны ўсюды пыл. На ложку незнаёмая коўдра і дзьве падушкі белыя, як сьнег. Мая замурзаная шклянка зіхацела на стале чысьцінёй, перавернеая дагары дном на чысьценькім сподачку.

У той самы дзень я пачаў гутарку з Камарэвічам. Ён дакляраваў парадзіцца з жонкаю і прыняць Верку да сябе на кватэру, калі жонка згодзіцца. Мадам Камарэвіч аказалася гэткаю самаю добраю, як і яе муж. Верка пасялілася ў іх за зусім маленечкую плату. Часта я заходзіў туды, носячы кніжкі для Веркі. Камарэвіха, жартуючы, нейкі раз казала мне:

— Памаглі беднай дзяўчыне ў бядзе—гэта добра. А вось што

галоўку ёй закруцілі, дык гэта так! Што з Вашай апекі на колькі дзён? Заапякуйцеся ёю назаўсёды, вось тады з Вас будзе рыцар!

Я маўчаў.

VI.

Надыйшоў жнівень 1914 году. Віхар вайны закруціў мільёнамі людзей; парваў і мяне, як пясчынку. Кінуў у шэры натаўп, зусюль сабраных, ваякаў і, тры з паловаю гады, ганяў мяне па ўсіх расейскіх фронтах. Рэвалюцыя паднялa мяне досыць высока на свае магутныя хвалі, каб кінуць на самае дно, з прыходам да ўлады бальшавікоў...

Здарылася неяк так, што, ідучы на вайну, я не развітаўся нават з Веркаю. Жыцьцё ў Дзеньгорадзе паблуталася зусім у першыя дні вайны. Страх выгнаў людзей далёка ад гэтага, даволі блізка да варожае граніцы, места. Даведаўся я, што і Верка выехала туды, скуль паходзіла. А была яна з Бакштаў. Казала мне калісь, што гэта—невялікае мястэчка. Там яна прыйшла на сьвет. Туды і схавалася ад ваенных буры. Але дзе ад яе можна схавацца? Мінуў першы год вайны і Верчына мясцовасьць апынулася за фронтам. Куды ўцякла Верка і ці ўцякла адтуль далей, я нічога ня ведаў...

Краўцоў Макар.

(Канец будзе).

якія будуць выраблянца хімічнымі ляборатарыямі, а пасьля зьніштожым лішніх мужыкоў. Або яны паробяцца работнікамі, або паздыхаюць. Помніце, што бальшавізм зьяўляецца патройнаю вайною: вайною навуковых барбараў проці гнілое інтэлігенцчыны, вайною Усходу проці Захаду і вайною гораду проці вёскі. У бітвах, пры выбары зброі, мы неразборлівыя. Асоба, індывід—вось тое, што павінна быць здушана. Хто гэтаму спрацівіцца — будзе выразаны, як шкодная скула. Кроў—найлепшы натуральны гной.

— Не падумайце, —сказаў на закончаньне Ленін,—што я жорсткі. Усе гэтыя расстрэлы і казьні абрыдлі мне, але не магу паступаць іначай. Я не магу дапусьціць, каб некалькі тысяч пагражалі будучаму шчасьцю мільёнаў. Есьць у гэтым нейкая насалода—быць панам над жыцьцём і сьмерцю. Я, калі хочаце, паўбог, які сеў паміж Эўропай і Азіяй. Есьць рэчы, тайна каторых зьнікла з упадкам паганства. І чалавечыя ахвярапрынашэньні мелі ў сабе нешта добрае: былі глыбокім сымболем, узвышанаю навукаю, ачышчальным сьвятам. А я — замест гымну—чую, як равуць арыштанты і тыя, што мруць, але я запэўняю вас: гэтую сымфонію не абмяняў-бы на дзевяць Бэтховэнскіх. Гэта—пяяньне, што вяшчуе блізкае шчасьце...

Мне здавалася, што ўсхвалёваны і зьмяртвелы твар Леніна быў крыху выцягненым і як быццам прыслухваўся да ціхае музыкі. Увайшла Крупская і сказала, што яе муж стомлены і яму трэба адпачыць.

Аўдыенцыя скончылася.

Праўны куток.

Хвёдару Н. Дзісьненшчына.

Пытаньне. Хачу замяніцца са сваім суседам хутаром; ці падобная замена дазволена і калі так, то ў які спосаб гэта зрабіць? Ці хопіць самога пераходу ў прысутнасьці сьведкаў з аднаго хутару на другі, ці патрэбныя тут яшчэ іншыя фармальнасьці?

Адказ. Згодна з абавязваючымі ў нас законамі (X том Збору Законаў, арт. 1374), замена зямлі, у дадзеным прыпадку хутароў, забаронена і калі-б Вы гэтую замену зрабілі ў прысутнасьці сьведкаў, а нават і перанясьліся з інвэнтаром і будынкамі на хутар Вашага суседа,—замена гэтая будзе няважнай. У кожную хвіліну сусед Ваш можа падаць на Вас у Суд і высяліць са свайго хутару, хіба пройдзе ад дня замены 10 гадоў і зойдзе даўнасьць. Тое самае зможаце зрабіць і Вы. Найбольш пэўным выхадам, хоць каштоўным, зьяўляецца прадажа: Вы прадаеце свой хутар суседу, сусед-жа свой хутар Вам. Кантракты гэтыя павінны быць зроблены ў натаруса.

Мікалаю Ш. Пастаўшчына. Гадоў 14—15 таму назад падзяліў сваю зямлю паміж 3 сыноў, даючы кожнаму па 3 дзесяціны. Сабе затрымаў адну дзесяціну і жыў пры старэйшым сыне. Сёлета гэты апошні, кажучы што даходаў з гэтай дзесяціны не хапае на маё ўтрыманьне, адмовіўся мяне карміць. Зьвярнуўся да іншых сыноў — і тыя адмовіліся мне памагчы. Маю 73 гады і працаваць ня маю сілы. Ці я магу забраць зямлю назад?

Адказ. Зямлі назад Вы ўжо ня возьмеце. Можаце аднак злажыць позаў (скаргу) у Суд на ўсіх трох сыноў і прасіць, каб Вам Суд прысудзіў ад іх аж да Вашай сьмерці алімэнты (ці то ў натуры, ці грашыма). Маеце на гэта ўсе дадзеныя (арт. 194, т. X. Збор Законаў). Калі ня маеце сродкаў на аплату судовых коштаў, вазьмеце ў гміне пасьведчаньне (świadectwo niezamożności),—дзе было-б дакладна пададзена што Вы маеце і колькі Вам гадоў,—і на падставе яго прасеце Суд, каб прызнаў Вам права беднасьці, а нават вызначыў бясплатнага адваката (obrońca z urzędu).

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

— У аўторак 3-га верасьня г.г. пачаўся школьны год. У сувязі з гэтым у Пятніцкай царкве а. Ніл. Кульчыцкі адслужыў інаўгарацыйны малебен з адпаведным казаньнем для вучняў Віленскай Беларускай Гімназіі.

— У нядзелю 8-га верасьня з прычыны ўгодкоў сьмерці сьв. пам. М. Ільяшэвіча, б. вучыцеля Віл. Беларускай Гімназіі, у Пятніцкай царкве была адслужана паніхіда. Няспрыяючая пагода перашкодзіла сабраўшымся ў царкве адведаць магілу памёршага.

— Выйшла з друку і прадаецца ўва ўсіх беларускіх кнігарнях камэдыя ў 1 дзеі п. н.: „Шустрая бабулька". Цана—40 гр.

Вынікі выбараў у Сойм.

У склад новага Сойму ўвайшлі толькі дзьве кабеты. Абедзьве — з Віленшчыны.

Пэрсанальны склад Сойму наступны: 45 дробных земляробаў, 24 вялікіх земляўласьнікаў, 17 прафэсароў і вучыцялёў, 9 дактароў мэд., 13 адвакатаў, 4 духоўных, 3 натаруса, 6 інжынераў, 38 самаўрадовых і дзяржаўных урадоўцаў, 12 прамыслоўцаў, 6 купцоў, 6 рамесьленікаў, 8 публіцістаў і журналістау, 5 афіцэраў і 8 прыватных урадоўцаў.

У новы Сойм увайшло 58 паслоў, якія мелі мандаты ў папярэднім Сойме.

З Віленшчыны прайшлі ў Сойма наступныя кандыдаты.

З самое Вільні: Станіслаў Гэрмановіч, рабін Рубінштэйн, Віктор Малішэўскі і Ванда Пелчынская. З правінцыі: генэрал Люцыян Жэлігоўскі, Яніна Прыстарова, Альфонс Ёзаніс, Уладыслаў Камінскі, Ян Мысьлінскі і пад знакам запытаньня Барыс Піманаў.

Гаспадарчы аддзел.

Гадоўля авец.

Прайшло ўжо ня мала часу, як цэнтр гадоўлі авец перанёсся з Эўропы ў калёніяльныя краіны. Гадоўляй гэтай у шырокіх разьмерах займаюцца цяпер пераважна ў Афрыцы, Аўстраліі ды Паўднёвай Амэрыцы, дзе разводзяцца авечкі найлепшых ваўняных і кажуховых гатункаў. У Эўропе засталіся авечкі толькі з камбінаванай прадукцыяй, галоўным чынам мяса-ваўнянай. Толькі гатункі авец з камбінаванай прадукцыяю даюць магчымы даход гаспадаракам з вялікімі абшарамі натуральных пасьвішчаў.

Гадоўля авец моцна абніжалася на землях цяперашняй Польскай Дзяржавы. У 1870 годзе на гэтых землях гадавалася каля 15 мільёнаў авец. Пасьля гэтага году пачынаецца сталы спадак. У 1910 годзе лік іх акрэсьліваецца 2.178.000 шт., а ў 1927 годзе лік авец у Польшчы дасягае рэкардовае нізкае лічбы—1.917.000 галоў.

Ад 1929 году гадоўля авец у Польшчы павялічваецца і трэба зазначыць, што гэтае павялічэньне мае эканамічнае абаснаваньне. У Польшчу штогод увозіцца авечай воўны і скурак на суму прыблізна 125 мільёнаў злотых. Вось гэтыя 126 мільёнаў маглі-б з пасьпехам заставацца ў краі, калі-б гадоўля авец настолькі паднялася колькасна і якасна, каб магла цалкам задаволіць патрэбы свайго рынку. Аднак у нас на гэта даўгі час не зьвярталася ўвагі, пакуль гэтую справу не парушыла войска. Войска пачало дбаць, каб яго патрэбы на шарсьцяную адзежу і кажухі маглі быць задаволены вырабамі з сырцоў краёвага паходжаньня, каб войска ў прыпадку вайны ня мела ніякіх труднасьцяй з вопраткай. Толькі дзякуючы інтэрвэнцыі вайсковых колаў у Польшчы пачалася акцыя, маючая на мэце пашырэньне гадоўлі авец і палепшаньня іх якасьці. Войска ўжо вымагае ад прамыслоўцаў, каб заказваныя шарсьцяныя ім вырбы, рабіліся ў 50 працантаў з воўны краёвага паходжаньня. Апрача таго, адпаведнымі інстытуцыямі, як пр. ральнічымі паламі пачалася вясьціся акцыя ўпарадкаваньня і палепшаньня якасьці мясцовага авечага матэр'ялу. Асаблівая ўвага зьвернена на кажуховыя авечкі, якіх скурка найболей надаецца на кажушныя вырабы. Гэта вельмі важна для нас, бо кажуховая аўца разводзіцца пераважна на беларускіх землях.

З вышэй сказанага можна дапушчаць, што гадоўля нашай кажуховае аўцы будзе цалкам аплачвацца, пры ўмове калі яе якасьць хоць крыху будзе палепшана. Апрача таго цана авечых скурак залежыць і ад спосабу іх здыйманьня і консэрвацыі, бо ў промысьле гарбарскім заўважана, што палова авечых скурак, скупленых па вёсках, мала вартасныя. Гандаль і промысл вымагае, каб:

1) на скурах ня было калу, бруду, астаткаў мяса, крыві і т. п.;

2) скуры былі базбаўлены рогаў, губаў, ноздраў, хваставое косьці і мачавога мяшка;

3) канчыны былі адрэзаны зараз-жа ніжэй каленаў;

4) краі скураў былі роўныя і не растропаныя;

5) сырыя скуры былі добра законсэрваваныя.

Што датычыць консэрвацыі авечых скурак, то іх у нас звычайна сушаць. Аднак гэтым спосабам не заўсёды ўдаецца законсэрваваць скурку так, каб яна не псавалася. Было-б вельмі добра, каб нашыя гаспадары перад тым, як скуркі сушыць, яшчэ іх збольшага салілі звычайнаю сольлю. Апрача таго, каб скуркі не трацілі на сваёй якасьці, трэба старацца, каб яны ўлетку высыхалі ў працягу двух, найбольш 3 дзён. Доўга нявысыхаючая скурка псуецца. Сушыць скуркі трэба на вольным паветры, але ніколі не на сонцы, або ў якім небудзь іншым гарачым месцы. Калі высушаныя скуркі маюць перахоўвацца даўжэйшы час, то трэба іх забясьпечыць ад моляў. Дзеля гэтага звычайна ўжываецца нафталіна, тытунь, або нават і смалякі. Найлепшую скурку, маюць авечкі ўлетку. Скуркі „пятроўкі" лічацца самымі найлепшымі. Скуркі авец, забітых позьняй восеньню, лічацца горшымі.

Маленькі фэльетон.

Выбарчая ідылія.

Чытаю і вачом ня веру.

Пры новай сыстэме выбараў у Сойм, агітацыя за таго ці іншага кандыдата мае вельмі малое значэньне.

Аднак ёсьць людзі, ахвочыя да агітацыі.

Чытаю № 209 газэты „Русское Слово" за 6-е гэтага верасьня, г. зн. за два дні да выбараў у Сойм:

„В 46-ом округѣ в Вильнѣ голосуйте за С. Мацкевича...

Гэта — вялікімі афішнымі літарамі.

А за гэтым, крыху меншымі літарамі, артыкул: *„Друг русских— С. Мацкевич"*.

Чаму маскалём ці проста недабіткам былых окупантаў гэтай заходняй часьці былога *„Сѣверо-Западнаго Края"* гэтак падабаецца пан Мацкевіч?

Усё роўна, пакуль гэтыя словы будуць надрукованы, дзень выбараў—8 верасьня — міне, рэзультат выбараў будзе вядомы. Ясна, што не для перадвыбарчай агітацыі гэтых колькі слоў пішацца. Пішу іх, каб беларускаму чытачу ясною была неспадзяваная дружба выразнага ідэолёга польскага монархічна настроенага абшарніцтва і, як відаць, ня менш монархічных *„господ русских"*.

Гэтыя пагарэльцы з вялізарнага „вастрогу народаў" — былое рассейскае монархіі — пішуць у „Рус. Слове", што „сваіх уласных кандыдатаў у Вільні... ня маюць".

А дзеля гэтага ім прыходзіцца, або „ісьці за заклікам безадказнае опозыцыі і ня прымаць у выбарах ніякага ўдзелу, або, спаўняючы свой грамадзянскі доўг і памятуючы аб рэальных і жыцьцёвых інтарэсах рускага насяленьня, аддаць свае галасы таму з кандыдатаў, каторы выступаў у абарону рускіх і палітычнае credo якога не разыходзіцца з палітычнымі інтарэсамі, паглядамі і спадзяваньнямі расейскае нацыянальнае меншасьці"...

Што паміж монархістым польскім і расейскімі монархістымі можа быць сымпатыя -- гэта ня дзіва. Але „дружба" паміж імі выглядае проста на забаўную ідылію.

Рэдактар віленскага „Słowa" п Станіслаў Мацкевіч і дружба з ім... расейцаў? Ці-ж ня дзіўна?

Што так асабліва прыцягвае расейскія сэрцы да пана Мацкевіча?

Простая рэч: яго некаторыя процібеларускія выступленьні.

Не бяз шчырага мусі цынізму расейцы, бяз ніякай патрэбы, агітуюць за пана Мацкевіча:

„Хто чытаў заўсёды бліскучыя, напісаныя над'звычайна шустра, сур'ёзна і цікава, з вялікім знаньнем гісторыі Расеі і яе літэратуры, артыкулы п. Cat'a, — пад якою мянюшкаю піша Станіслаў Мацкевіч, — той ведае, што гэты відны польскі публіцысты, у кароткі час заваяваўшы сабе агульнае прызнаньне, востра і пераконвальна *паўставаў проці высоўваных і ў цяперашні час проектаў беларусізацыі Праваслаўнае Царквы ў нашым краі. Станіслаў Мацкевіч правёў цэлую газэтную кампанію за захаваньне за Праваслаўнаю Царквою ў Польшчы яе расейскага* (так і напісана—*россійскаго*) *характару*, правільна даказваючы, што жыцьцёвыя інтарэсы Дзяржавы вымагаюць сільнае і аўторытэтнае Праваслаўнае Царквы; разьбітая на часьці — *беларускую* і украінскую, яна можа зрабіцца здабычаю сэктантаў, што ані ня ў інтарэсах ні Польскае Дзяржавы, ні Рымска-Каталіцкае Царквы"...

Маліцца Богу ў праваслаўнай царкве беларусу расеец умеў, пад сваім панаваньнем, проста забараніць дый годзі, бо царква на Беларусі, як па ўсёй былой імпэрыі, *„носила россійскій характер"*.

Цяпер, у вызваленай з-пад маскоўскага панаваньня Польшчы, расеец цешыцца хоць тым, што пан С. Мацкевіч палохае сьвет усімі дзяржаўнымі страхамі, калі толькі пасьмее беларус на сваёй роднай мове зьвярнуцца да Бога ў праваслаўнай царкве.

Бедныя расейцы! За 150 гадоў свайго панаваньня над гаротным беларусам „у волюшку" над ім яшчэ неназьдзекаваліся! Прыходзіцца, на павароце нелітасьцівае да іх гісторыі, бараніць сваю апошнюю цытадэль: расейскасьць праваслаўнае царквы! І нават таго, на каго нядаўна яшчэ з гары глядзелі, называць цяпер сваім „другам"!

Добра, калі гэта толькі кароткая перадвыбарчая ідылія.

А то проста хоць ты на сьвет Божы ня вылазь, беларусе!

Паўпэр.

Пашырайце нашу газэту.

Рэдактар: А. ФЛЕРАЎ. Выдавец: С. КАРОЛЬ. Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22, Тел. 21-14.